

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání v senátu složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové a soudců Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj) a Ludvíka Davida ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **Zemědělského družstva Němčičky**, se sídlem Němčičky 153, zastoupeného JUDr. Vojtěchem Mihalíkem, advokátem se sídlem Brněnská 154/32, Mikulov, kterou se domáhá zrušení rozsudku Okresního soudu v Břeclavi ze dne 2. 10. 2019, č. j. 16 C 237/2017-137, za účasti **Okresního soudu v Břeclavi** jako účastníka řízení, a **O. P.**, zastoupené Mgr. Romanem Klimusem, advokátem, se sídlem Vídeňská 188/119d, Brno, jako vedlejší účastnice řízení,

t a k t o :

I. Rozsudkem Okresního soudu v Břeclavi ze dne 2. 10. 2019, č. j. 16 C 237/2017-137, bylo porušeno stěžovatelovo právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Tento rozsudek se proto ruší.

O d ů v o d n ě n í :

I. Průběh předchozího řízení a podstatný obsah ústavní stížnosti

1. Včas podanou ústavní stížností, která splňuje podmínky řízení dle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí, neboť má za to, že jím bylo porušeno jeho ústavně zaručené právo vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

2. Žalobou podanou u Okresního soudu v Břeclavi (dále jen „okresní soud“) se stěžovatel neúspěšně domáhal zaplacení částky 3 300 Kč s příslušenstvím z titulu vypořádání investic za vysazené trvalé porosty na pozemku ve vlastnictví žalované vedlejší účastnice. Stěžovatel s žalovanou uzavřeli na počátku roku 2004 nájemní smlouvu na specifikované zemědělské pozemky, které žalovaná jako vlastníka pozemků pronajala stěžovateli k užívání za sjednané nájemné na dobu 10 let s automatickou prodloužením smlouvy vždy o dalších 10 let. V této nájemní smlouvě si strany dohodly, že „*v případě ukončení nájmu je pronajímatel povinen uhradit nájemci hodnotu trvalých porostů, a to podle znaleckého posudku vyhotoveného v době ukončení nájemního vztahu*“.

3. Současně v daném katastrálním území proběhla pozemková úprava, která skončila rozhodnutím Státního pozemkového úřadu. Podle § 11 odst. 8 zákona č. 139/2002 Sb.,

o pozemkových úpravách, ve znění pozdějších předpisů, došlo ze zákona k zániku nájemní smlouvy. Tuto skutečnost ve sporu ani jedna ze stran nerozporovala. Na základě ukončení nájemní smlouvy a v souladu s výše citovaným smluvním ujednáním tak stěžovatel po žalované požadoval úhradu částky 3 300 Kč, která odpovídala hodnotě trvalých porostů. Žalobu stěžovatele však okresní soud napadeným rozsudkem zamítl s odůvodněním, že stěžovatel jako nájemce nemůže po pronajímateli požadovat náhradu za něco, co již existovalo v době počátku nájmu a co patřilo pronajímateli a vlastně bylo součástí předmětu nájmu. Okresní soud v napadeném rozhodnutí uzavřel, že není co „nahrazovat“, jestliže stěžovatel jako nájemce sám žádné trvalé porosty v době trvání nájmu na pronajatém pozemku nevysadil. Proti rozhodnutí nebylo přípustné odvolání, proto proti němu nyní stěžovatel brojí touto ústavní stížností.

4. Stěžovatel poukazuje na okolnost, že ačkoliv se v této konkrétní věci jedná o bagatelní částku, typově nejde o ojedinělou věc, neboť stěžovatel zahájil několik skutkově obdobných – ne-li dokonce totožných - řízení, přičemž některá z nich byla již meritorně rozhodnuta a jsou v právní moci. Přitom řada těchto rozhodnutí (naproti nyní ústavní stížností napadenému rozhodnutí okresního soudu) byla vydána ve prospěch stěžovatele a potvrdila jeho nárok na náhradu za trvalé porosty. S ohledem na tuto skutečnost pak stěžovatel i v nyní projednávané věci důvodně očekával, že bude jeho žalobě vyhověno. Nadto je třeba zmínit, že stěžovatel okresní soud v daném řízení upozorňoval na rozhodnutí jiných soudů, které stěžovateli vyhověly, okresní soud však tato rozhodnutí bez jakéhokoliv odůvodnění odmítl provést jako nadbytečný důkaz.

5. Rozhodnutí Ústavního soudu v této věci má pro stěžovatele zásadní význam, neboť stěžovatel obhospodařuje velké množství pozemků na podkladě obdobných nájemních nebo pachtovních smluv, jako tomu bylo v nyní projednávaném případě, a autoritativní rozhodnutí Ústavního soudu by mohlo vnést světlo do nyní již probíhajících řízení u obecných soudů. Rozkolísanou rozhodovací praxí obecných soudů totiž došlo k porušení stěžovatelova práva na právní ochranu a k porušení principu naplnění legitimního očekávání.

6. Stěžovatel z napadeného rozhodnutí nabyl dojem, že okresní soud hledal důvody, proč žalobu zamítnout, a to i takové důvody, které vedlejší účastnice v průběhu řízení nenamítala. Namísto toho, aby se okresní soud stavěl otevřeně k otázce autonomie vůle stran v soukromoprávních vztazích, tak se naopak snažil dovozovat závěry, jež tuto zásadu popírají. Oběma smluvním stranám totiž bylo zřejmé, že se předmětné smluvní ujednání týká porostů vysázených na pozemcích, které byly předmětem nájmu. Stejně tak bylo smluvním stranám známo, že porosty nacházející se na pronajímaných pozemcích již v době uzavření nájemního vztahu zde nevysázela vedlejší účastnice, ale právní předchůdce stěžovatele. Naopak nebyla-li právnímu předchůdci stěžovatele tato investice v podobě zasazení nyní sporných trvalých porostů kompenzována, vzniklo na straně vedlejší účastnice bezdůvodné obohacení. Smluvní strany tak předmětným smluvním ujednáním vymyslely „geniální“ způsob, jakým budou vypořádány vztahy mezi subjekty, které po změně politického režimu získaly zpět své pozemky, avšak na nichž v mezidobí hospodařily subjekty jiné a činily na nich investice, o které se zvýšila hodnota pozemků. Takový způsob vypořádání byl mezi stranami dohodnut a stvrzen podpisem nájemní smlouvy.

7. Stěžovatel shrnuje, že argumentace okresního soudu v napadeném rozhodnutí je nepřesvědčivá. Okresní soud se snaží vytvořit konstrukci, na podkladě níž bylo možné rozhodnout v rozporu s jednou ze základních zásad soukromého práva, a sice zásadou *pacta sunt servanda*. Soud se totiž nepřípustně omezil na výklad nájemní smlouvy, jako by byla izolována od ostatních souvislostí, dohod a ujednání smluvních stran. K tomu si okresní soud dopomohl i odkazy na zákonná ustanovení (§ 667 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný do 31. 12. 2013), která však nejsou svojí povahou kogentními normami, od nichž by nebylo možné se smluvně odchýlit.

8. Závěrem se stěžovatel ohrazuje proti tomu, že okresní soud vedlejší účastnici v rámci smluvního jednání označil za slabší smluvní stranu, která byla fakticky okolnostmi dotlačena k podpisu formulářové nájemní smlouvy, aniž by měla možnost ovlivnit její obsah. K těmto závěrům okresní soud neprovedl jediný důkaz s výjimkou tvrzení vedlejší účastnice. Je totiž sice pravdou, že to byl stěžovatel, kdo inicioval jednání o uzavření smlouvy, neboť měl zájem pozemky obhospodařovat, avšak bylo na vedlejší účastnici, aby se k návrhu smlouvy patřičně vyjádřila. Rozhodně tedy nelze přistoupit na argumentaci soudu, že stěžovatel vedlejší účastnici k uzavření smlouvy fakticky donutil. Takový závěr pouze opět naznačuje, že okresní soud ve věci nerozhodoval nestranně, čímž porušil zásadu rovného postavení procesních stran ve sporu.

II. Vyjádření účastníků řízení

9. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřil Okresní soud v Břeclavi i vedlejší účastnice řízení, která v řízení před okresním soudem vystupovala jako žalovaná.

10. Okresní soud ve svém vyjádření odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí a ústavní stížnost označil na nedůvodnou, přičemž tyto své závěry dále rozvedl.

11. Předně zdůraznil, že napadené rozhodnutí je rozhodnutím, proti kterému není přípustné odvolání, a podle ustanovení § 157 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), může odůvodnění rozsudku obsahovat pouze předmět řízení, závěr o skutkovém stavu a stručné právní posouzení věci. Soud se proto v odůvodnění podrobněji nezabýval tím, proč další navrhované důkazy, které neprovedl, považoval za nadbytečné a nehospodárné, když uvedl, že toto bylo s ohledem na závěry uvedené v odůvodnění napadeného rozhodnutí zřejmé. Neprovedení navrhovaných důkazů nemělo vliv na zjištění skutkového stavu.

12. K námitce stran nevypořádání se s rozhodnutími jiných soudů, které rozhodovaly ve skutkově velice obdobných věcech, okresní soud pouze uvedl, že v těchto věcech skutečně existují různé právní názory okresních i krajských soudů, tyto právní názory byly okresnímu soudu známy, avšak podle § 79 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, jimi okresní soud není vázán, když je vázán pouze zákonem, který je každý nezávislý soudce povinen vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Okresní soud při rozhodování v této kauze tedy nebyl vázán právním názorem jiných okresních nebo krajských soudů, a proto považoval za nadbytečné provádět důkazy navrhovanými rozhodnutími těchto soudů, které stěžovatel v průběhu řízení předkládal. S ohledem na to, že ve skutkově obdobných věcech neexistuje ani jednotící judikatura Nejvyššího soudu, musel v tomto řízení postupovat okresní soud právě podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a na základě zjištěného skutkového stavu se snažil správně aplikovat zákonná ustanovení.

13. Stěžovatel v replice k vyjádření okresního soudu nesouhlasí s tvrzením, že napadené rozhodnutí nemuselo být s ohledem na bagatelnost žalované částky řádně odůvodněno. Jestliže stěžovatel již v řízení před okresním soudem uvedl, že nebude-li jeho žalobnímu návrhu vyhověno, bude iniciovat řízení u Ústavního soudu, na základě čehož okresní soud přistoupil k úplnému odůvodnění nyní napadeného rozhodnutí, pak mělo toto odůvodnění splňovat všechny požadavky na úplné a řádné odůvodnění. Nynější polemiku okresního soudu stran toho, že ve věci stačilo vydat jen rozhodnutí se zjednodušeným odůvodněním s odkazem na § 157 odst. 4 o. s. ř., stěžovatel shledává jako zcela nepřipadnou. Okresní soud si nemůže vybrat, které náležitosti uvedené v ustanovení § 157 odst. 1, 2 o. s. ř. do svého rozhodnutí obsáhne a které fakticky pomine s odkazem na to, že takto podrobné rozhodnutí není povinen vzhledem k povaze věci vyhotovovat.

14. Ohradit se musí i proti tvrzení okresního soudu, podle kterého rozhodnutí jiných soudů v obdobné věci nemohla mít vliv na zjištění skutkového stavu v nyní projednávané věci. Naopak, předložená rozhodnutí jiných soudů v obdobných věcech mohla mít dopad do skutkových zjištění aktuálně posuzované věci. Jakkoliv skutkový stav je pro každou projednávanou věc jedinečný, ustanovení § 13 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“) nehovoří o skutkově totožných věcech, nýbrž o věcech, které se shodují v podstatných znacích. I Ústavní soud dovodil, že poukaz na předchozí rozhodnutí soudu v obdobné věci je argumentem, který má potenci daný spor rozhodnout (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 31. 7. 2017, sp. zn. III. ÚS 1167/17). Takový argument musí vzít rozhodující soud v potaz a vypořádat se s ním v odůvodnění svého rozhodnutí. Ač tedy stěžovatel ničeho nenamítá proti tvrzení okresního soudu, že soud je při svém rozhodování vázán toliko zákonem, má stěžovatel za to, že soudy jsou povinny se též zabývat rozhodovací praxí jiných soudů v obdobných věcech, a to tím spíše, pokud na tuto rozhodovací praxi sám účastník řízení odkáže.

15. Ve zbytku své repliky stěžovatel poukazuje i na jiné – z pohledu stěžovatele nestandardní – praktiky okresního soudu v jiných řízeních, v nichž vystupuje stěžovatel. Toto sdělení však pro rozhodnutí Ústavního soudu v nyní projednávané věci není podstatné, a proto je Ústavní soud ani dále nereprodukuje.

16. Vedlejší účastnice ve svém vyjádření částečně rozporuje tvrzení stěžovatele obsažená v ústavní stížnosti. Pouze však uvádí, že se stěžovatelem uzavřela nájemní smlouva dne 28. 11. 2003, zmiňované usnesení o provedení komplexních pozemkových úprav nabylo právní moci dne 23. 9. 2014. Na základě tohoto usnesení ke dni 1. 10. 2014 zanikly dosavadní nájemní vztahy. Vzhledem k této skutečnosti proto stěžovatel s vedlejší účastnicí uzavřel dne 28. 11. 2014 pachtovní smlouvu, která nahradila zmiňovanou nájemní smlouvu. Tato pachtovní smlouva byla uzavřena pouze z důvodu zániku původní nájemní smlouvy ze zákona. Vedlejší účastnice považuje napadené rozhodnutí okresního soudu za věcně správné a podává, že závěry rozhodnutí jiných soudů, v nichž figuruje stěžovatel, nelze na nyní projednávanou věc vztáhnout, a to z důvodu podstatných odlišností těchto věcí (které však sama dále nerozvádí). Stěžovatel prý obsah těchto rozhodnutí interpretuje chybně. Proto vedlejší účastnice navrhuje, aby Ústavní soud ústavní stížnost jako nedůvodnou odmítl.

17. Vyjádření vedlejší účastnice nebylo stěžovateli k replice předloženo, neboť se v něm neobjevují žádná nová tvrzení a nové skutečnosti.

III. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

18. Ústavní soud se zabýval tím, zda jsou splněny všechny předpoklady pro meritorní posouzení ústavní stížnosti. V této souvislosti se musel vypořádat zejména se skutečností, že předmětem řízení před okresním soudem byl spor o zaplacení částky 3 300 Kč s příslušenstvím, tedy částky, kterou lze označit za bagatelní. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně uvedl, že často již bagatelní výše částky, která byla předmětem řízení, svědčí o tom, že věc postrádá ústavněprávní rozměr, přičemž zásah Ústavního soudu by byl namísto jen ve výjimečných případech [viz např. náleží ze dne 9. 8. 2016, [sp. zn. III. ÚS 157/16](#) (N 150/82 SbNU 379), bod 11; všechna citovaná rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>].

19. Současně ovšem platí, že bagatelnost sporu nelze hodnotit pouze podle výše částky, které se spor týkal. Vedle kvantitativního hlediska se totiž při posuzování bagatelnosti uplatňuje i hledisko kvalitativní. Dle náleží ze dne 10. 4. 2014, [sp. zn. III. ÚS 3725/13](#) (N 55/73 SbNU 89), bod 33, se v rámci tohoto posuzování hodnotí kromě intenzity porušení

základních práv i to, nakolik má ústavněprávní otázka, která v daném případě vyvstala, relevanci pro další rozhodovací činnost obecných soudů. Obrazně to lze vyjádřit i tak, že se zkoumá „hodnota ústavního principu, který byl v řízení před obecným soudem narušen“ [nález ze dne 19. 1. 2016, [sp. zn. III. ÚS 2018/15](#) (N 11/80 SbNU 139), bod 20]. Jelikož v projednávaném případě vyvstávají důležité otázky, vztahující se k jednotnosti rozhodovací praxi obecných soudů a zejména k provedení důkazních návrhů, které mohou ovlivnit výsledek řízení, jejichž řešení má navíc význam pro další rozhodovací činnost obecných soudů, je třeba o něm meritorně rozhodnout (srov. shodně náleze ze dne 5. 11. 2019, [sp. zn. II. ÚS 2778/19](#), k problematice bagatelnosti viz bod 30).

20. Po prostudování ústavní stížnosti, vyžádaného spisu a vyjádření účastníka řízení a vedlejší účastnice (včetně repliky stěžovatele k vyjádření účastníka řízení) Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, a to navzdory výše zmíněné bagatelnosti sporu.

21. Předně je třeba uvést, že námitky obsažené v ústavní stížnosti lze rozdělit do dvou skupin. Zatímco první okruh námitek představuje polemiku stěžovatele se skutkovými a právními závěry okresního soudu; druhý okruh námitek, jenž ale velmi úzce souvisí s námitkami předchozími, se vztahuje k procesnímu postupu okresního soudu při odmítnutí provedení navržených důkazů pro nadbytečnost. Tyto důkazní návrhy přednesené stěžovatelem se přitom týkaly rozkolísané rozhodovací praxe napříč obecnými soudy, kdy ve všech těchto kauzách vystupoval stěžovatel na straně žalobce a zatímco některé soudy jeho žalobnímu návrhu, který byl prakticky totožný s nyní projednávanou věcí, vyhověly, jiné naopak jeho žalobu zamítly.

22. Již na tomto místě je nutno konstatovat, že v případě důvodnosti uplatněné námítky týkající se absence odůvodnění ve vztahu k neprovedeným důkazům se Ústavní soud nemůže dále zabývat ostatními námitkami stěžovatele, které se vztahují k samotnému žalobou uplatněnému nároku a tedy k tvrzenému porušení vlastnického práva, jelikož s ohledem na zásadu minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti obecných soudů vyhovění ústavní stížnosti z důvodu zjištění protiústavního procesního pochybení vede „pouze“ k otevření procesního prostoru pro vydání rozhodnutí nového, tentokrát již procesně bezvadného.

23. Podle ustálené judikatury Ústavního soudu platí, že neprovedou-li obecné soudy důkazy navržené účastníkem řízení, které by svědčily jeho právním závěrům, příp. se s jeho důkazními návrhy žádným způsobem nevypořádají, lze hovořit o tzv. opomenutých důkazech, kterými jsou takové důkazy, o nichž v řízení nebylo soudem rozhodnuto, případně důkazy, jimiž se soud podle zásady volného hodnocení důkazů nezabýval [srov. např. náleze ze dne 11. 11. 2003, [sp. zn. II. ÚS 182/02](#) (N 130/31 SbNU 165)]. Ustálená judikatura Ústavního soudu týkající se tzv. opomenutého důkazu [srov. např. náleze ze dne 16. 2. 1995, [sp. zn. III. ÚS 61/94](#) (N 10/3 SbNU 51); náleze ze dne 10. 4. 2001, [sp. zn. II. ÚS 663/2000](#) (N 57/22 SbNU 19); náleze ze dne 8. 1. 2003, [sp. zn. I. ÚS 413/02](#) (N 4/29 SbNU 25); nebo citovaný náleze [sp. zn. I. ÚS 273/06](#)] vychází z principu, že „*zásadám spravedlivého procesu, vyplývajícím z Listiny (čl. 36 odst. 1), je nutno rozumět tak, že ve spojení s obecným procesním předpisem v řízení před obecným soudem musí být dána jeho účastníkovi možnost vyjádřit se nejen k provedeným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny) a k věci samé, ale také označit (navrhnout) důkazy, jejichž provedení pro zjištění (prokázání) svých tvrzení pokládá za potřebné; tomuto procesnímu právu účastníka odpovídá povinnost soudu nejen o vznesených návrzích (včetně návrhů důkazních) rozhodnout, ale také - pokud jim nevyhoví - ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů (zpravidla ve vztahu k hmotněprávním předpisům, které aplikoval, a k právním závěrům, k nimž na skutkovém základě věci dospěl) navržené důkazy neprovedl (§ 157 odst. 2 o. s. ř.). Jestliže tak obecný soud neučiní, zatíží svoje rozhodnutí nejen vadami spočívajícími v porušení obecných procesních principů, ale současně postupuje i v rozporu se zásadami vyjádřenými v hlavě páté Listiny (především čl. 36 odst. 1, čl. 38 odst. 2) a v čl. 6 odst. 1*

Úmluvy.“ Jinými slovy, rozhodující soud není povinen provést všechny navržené důkazy, avšak musí o vznesených návrzích rozhodnout, a pokud účastníky řízení vzneseným důkazním návrhům nevyhoví, pak musí ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů navržené důkazy neprovedl, resp. proč je nepřevzal pro základ svých skutkových zjištění (srov. rovněž náleží Ústavního soudu ze dne 16. 8. 2019, sp. zn. II. ÚS 1851/19).

24. Na druhou stranu, judikatura Ústavního soudu vychází z přesvědčení, že nikoliv každé opomenutí důkazu automaticky nutně vede k porušení práva na spravedlivý proces. Výjimečné situace, v nichž lze i pochybení soudu spočívající v opomenutí důkazu z ústavněprávních hledisek akceptovat, mohou nastat v případech důkazních návrhů nemajících k projednávané věci žádnou relevanci, jež nemohou vést k objasnění skutečností a otázek podstatných pro dané řízení, resp. mohou být dokonce i výrazem "zdržovací" či jiné obstrukční procesní taktiky [k tomu srov. náleží ze dne 10. 3. 2015, [sp. zn. II. ÚS 2172/14](#) (N 54/76 SbNU 747)].

25. V projednávané věci ovšem - jak plyne ze shora provedené rekapitulace - okresní soud zcela opomenul některé důkazní návrhy stěžovatele (rozhodnutí jiných soudů ve skutkově obdobných věcech, v nichž stěžovatel figuruje rovněž jako žalobce a v nichž bylo za velice podobného skutkového stavu žalobě stěžovatele vyhověno), které k projednávané věci vztah měly, resp. přinejmenším mít mohly. Pokud ovšem soud tyto důkazy neprovedl, bylo jeho ústavní povinností (jak již shora vysvětleno) alespoň stručně vyložit, z jakého důvodu tak neučinil – nikoliv jen prohlásit dokazování za „skončené“ (č. 1. 98). Z vyžádaného soudního spisu se totiž podává, že na jednání před okresním soudem konaném dne 2. 10. 2019 nebyly předložené důkazní návrhy stěžovatele, konkrétně odkazy na rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 5 ve věci vedené pod sp. zn. 42 C 126/2016, rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 10. 9. 2018, č. j. 13 Co 127/2018-49, a další odkazy na řízení vedené před zdejšími okresními soudem, skutečně vůbec nijak vypořádány (viz protokol o jednání, č. 1. 98). Okresní soud se s předloženými důkazními návrhy nevypořádal ani následně v nyní napadeném meritorním rozhodnutí, kterým se řízení pravomocně skončilo.

26. Ústavní soud přisvědčil rovněž námitce stěžovatele poukazující na rozpor v judikatuře obecných soudů, přičemž tento rozpor připouští ve vyjádření k ústavní stížnosti i okresní soud. Ústavní soud již v minulosti podotkl, že rozdílná rozhodovací praxe soudů o totožných věcech je zásadně nežádoucí [srov. např. náleží ze dne 8. 11. 2016, [sp. zn. II. ÚS 2571/16](#) (N 214/83 SbNU 391)], neboť materiální právní stát je vystaven mimo jiné na důvěře občanů v právo a právní řád (srov. náleží ze dne 9. 4. 2019, [sp. zn. II. ÚS 3236/18](#)). Podmínkou takové důvěry je stabilita právního řádu a dostatečná míra právní jistoty občanů. Stabilita právního řádu a právní jistota jsou ovlivňovány nejen legislativní činností státu (tvorbou práva), ale též činností orgánů aplikujících právo, neboť teprve aplikace a interpretace právních norem vytváří ve veřejnosti vědomí toho, co je a co není právem. Stabilitu práva, právní jistotu jednotlivce a v konečném důsledku též míru důvěry občanů v právo a v instituce právního státu jako takové proto ovlivňuje i to, jakým způsobem orgány aplikující právo, tedy především soudy, jejichž základním úkolem je poskytovat ochranu právům (čl. 90 Ústavy), přistupují k výkladu právních norem. Princip rovnosti před zákonem pak znamená, že zákon by měl být vykládán pro všechny případy splňující stejné podmínky stejně [náleží ze dne 20. 9. 2006, [sp. zn. II. ÚS 566/05](#) (N 170/42 SbNU 455)]. Ústavní soud v minulosti též opakovaně zdůraznil, že rovnost v právech, vyplývající z čl. 1 věty první Listiny, zakládá právo na předvídatelné rozhodování v obdobných případech, čímž vylučuje libovůli při aplikaci práva (srov. náleží ze dne 22. 5. 2018, [sp. zn. II. ÚS 550/18](#)).

27. Zdejší soud si je vědom skutečnosti, že nalézací a odvolací soudy nedisponují obdobně účinným nástrojem sjednocování judikatury jako dovolací soud (srov. ustanovení § 14 odst. 3 zákona 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů). Požadavek právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodování je však nutné přiměřeně aplikovat

i na rozhodování obecných soudů nižších stupňů. Obdobný názor (byť s akcentem na odvolací instanci) ostatně zastává i Nejvyšší soud (srov. usnesení ze dne 3. 10. 2017, sp. zn. 20 Cdo 4038/2017, viz www.nsoud.cz), jenž vyslovil závěr, že k porušení principu legitimního očekávání dojde, rozhodoval-li krajský (tj. odvolací) soud na základě prakticky shodných skutkových okolností různě, aniž by toto své odlišné rozhodování dostatečně odůvodnil.

28. Nejde tedy o to, že by se předmětný senát soudu nemohl od existující judikatury nikdy odklonit, ale měl by tento odklon právě ve vztahu k již existující judikatuře - natož pak k judikatuře vlastního soudu - přesvědčivě vysvětlit, k čemuž však v nyní projednávaném případě nedošlo (obdobně srov. cit. nález ze dne 26. 2. 2019, [sp. zn. III. ÚS 4129/18](#)). Zvláště za situace, kdy stěžovatel okresnímu soudu plnění požadavku na předvídatelnost soudního rozhodování „ulehčil“ tím, že mu sám předložil rozhodnutí obecných soudů v prakticky totožných věcech, kdy bylo jeho žalobnímu návrhu vyhověno, se měl okresní soud těmito důkazními návrhy zabývat a zejména se vypořádat s odlišnou argumentací, které se stěžovatel dovolával.

29. Pokud okresní soud ve vyjádření k ústavní stížnosti poukazuje na nezávislost soudců a jejich vázanost pouze zákonem, z čehož dovodil, že není vázán právním názorem jiných soudů (s výjimkou odvolacího) a proto považoval za nadbytečné provádět důkazy navrhovanými rozhodnutími jiných soudů, je třeba uvést, že jakkoliv je rozhodování soudů založeno na vrchnostenském principu, je nanejvýš významné, aby byla soudní rozhodnutí přesvědčivá. Akceptace a legitimita soudů v podmínkách právního státu totiž nemůže být primárně založena na jejich mocenském působení, nýbrž na přesvědčivosti argumentace. Nezávislost a nestrannost soudů a soudců by proto neměla být vykládána tak, že se soudci nemají nechat „ovlivňovat“ jinými právními názory, nýbrž že předložené (alternativní) názory, pokud se s nimi neztotožní, mají co nejpřesvědčivěji vyvrátit, tedy překonat vlastní a kvalitnější argumentací. Zmiňovaná nezávislost soudců představuje pojistku proti jejich nepřipustnému ovlivňování ze strany jiných mocenských složek a také rozličných soukromých zájmů. Určitě však nemá být interpretována jako možnost soudců zcela ignorovat odlišné právní názory, které předestře účastník řízení. Jednoduše vyjádřeno, nezávislost soudců je systémová a zcela nezbytná podmínka efektivního fungování justice, nikoliv výraz intelektuální nadřazenosti soudců.

30. Tyto závěry Ústavního soudu přitom nelze interpretovat tak, že i v projednávané věci mělo být stěžovatelovu uplatněnému žalobnímu nároku vyhověno. Podstata tohoto nálezu spočívá v povinnosti okresního soudu stěžovatelem předložené důkazy, jež mají jednoznačně potenci ovlivnit rozhodnutí soudu, provést a následně se s nimi vypořádat v odůvodnění meritorního rozhodnutí ve věci. Přitom samozřejmě nadále platí, že názory ostatních obecných soudů mimo instanční závaznost nejsou pro rozhodnutí okresního soudu formálně závazné, okresní soud se s nimi však musí vypořádat a své závěry musí řádně odůvodnit. S nadsázkou řečeno, obecné soudy mají „soutěžit“ při plnění svého dominantního úkolu ochrany základních práv (čl. 4 Ústavy) a překonávat alternativní právní argumentaci, pokud se s ní neztotožňují, a nikoliv před ní „zavírat oči“.

31. Závěrem je třeba reagovat i na argumentaci okresního soudu obsaženou v zaslaném vyjádření. Okresní soud zde uvedl, že napadené rozhodnutí je rozhodnutím, proti kterému není přípustné odvolání, a podle ustanovení § 157 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), může odůvodnění rozsudku obsahovat pouze předmět řízení, závěr o skutkovém stavu a stručné právní posouzení věci. Tuto tezi Ústavní soud nezpochybňuje, avšak v případě, kdy okresní soud přistoupil k tzv. plnému a nikoliv onomu zjednodušenému odůvodnění, což lze ostatně dovodit přímo z textace odůvodnění napadeného rozhodnutí, kde se doslova uvádí „...soud tento rozsudek odůvodnil

v souladu s ustanovením § 157 odst. 1 a 2 o. s. ř....“ (viz bod 26 napadeného rozsudku), je nutné, aby plné odůvodnění splňovalo všechny náležitosti podle § 157 odst. 1, 2 o. s. ř., tedy včetně odůvodnění, proč nebyly provedeny další důkazy (srov. § 157 odst. 2 o. s. ř.).

32. Ústavní soud se proto ztotožnil s názorem stěžovatele, že absence jakéhokoliv vysvětlení odklonu od právních závěrů obsažených v rozhodnutích jiných soudů v obdobných věcech vedlo k porušení základního práva na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny. Z pouhé okolnosti, že soud projednává tzv. bagatelní věc, v níž není proti rozsudku přípustné odvolání, přitom nelze bez dalšího dovozovat kladení zásadně nižších nároků na jeho postup a rozhodování. Podle názoru Ústavního soudu právě s ohledem na jednoinstančnost takového řízení před obecnými soudy je povinností těchto soudů věnovat postupu v řízení a odůvodnění rozhodnutí odpovídající pečlivost a pozornost (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2319/11).

33. Ústavní soud tedy uzavírá, že Okresní soud v Břeclavi napadeným rozsudkem zasáhl do základního práva stěžovatele zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny. Proto podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle odst. 3 písm. a) cit. zákonného ustanovení napadené rozhodnutí zrušil.

34. Tímto zrušovacím nálezem Ústavní soud otevírá procesní prostor pro to, aby okresní soud znovu posoudil žalobu podanou stěžovatelem, provedl stěžovatelem předložené důkazní návrhy, jež představují rozhodnutí jiných obecných soudů v prakticky totožných věcech, řádně se s jejich právní argumentací vypořádal a ve věci znovu rozhodl.

P o u ě n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 10. března 2020

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu